

การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก กรณีศึกษาโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*

A STUDY OF BEST PRACTICE IN APPLYING LIKAY FOR CHILDREN'S LEARNING: A CASE STUDY OF NARESUAN HUAY PHUENG SCHOOL, PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

ภรสรณ์ เก่งทอง*

Pomsaran Kanthong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: tucktan.pop@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกสำหรับเด็ก
โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการ
เรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ โรงเรียน
นเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ 3) นำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการ
เรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ ไปใช้ใน
โรงเรียนเป้าหมาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิง
ลึก ผู้ให้ข้อมูลสังกัดโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง ได้แก่ หัวหน้าชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครู
นาฏศิลป์ ครูผู้สอน และนักเรียน จัดแสดงลิเกเรื่องพญานาคินทร์และใช้แบบสอบถามกับ
กลุ่มเป้าหมายสังกัดโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ได้แก่ ครูผู้สอน และนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเก ประกอบด้วย ด้าน
ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการ 2) แนวทางการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อ
การเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยการจัดตั้งชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การดำเนินงาน 2.1) ประชุมครู
กลุ่มสาระสังคมศึกษา กำหนดหน่วยการเรียนรู้เพื่อจัดทำลิเก 2.2) ดำเนินการตามแผนกิจกรรม
การเรียนรู้ 2.3) ครู นักเรียน และผู้ชม ร่วมกันประเมินการแสดงลิเก 2.4) เผยแพร่การแสดงลิเกใน
โอกาสต่าง ๆ การประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก จำนวน 6 เรื่อง บูรณาการเนื้อหา

กลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ 3) การนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไปใช้ในโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่ดี, การประยุกต์ใช้ลิเก, การเรียนรู้สำหรับเด็ก

Abstract

This research aimed at 1) studying the transferring Likay performance for students at Naresuan Huay Phueng School, Prachuap Khiri Khan Province; 2) examining guidelines for applying Likay as learning media for the students studying in subject areas of Thai; Social Studies, Religion, Culture; and Art; at Naresuan Huay Phueng School; and 3) applying the best practice of Likay as learning media for student's learning in subject areas of Thai; Social Studies, Religion, Culture; and Art in the target school. The research employed a mixed method. The data derived from 1) in-depth interview with interviewees including the leader of Thai Culture Conservation Club, a classical dance teacher, a teacher, and students of Naresuan Huay Phueng School; and 2) Exhibited LiKay about Phaya Nakin and questionnaires administered to respondents, including 2 teachers and grade 6 students of the target school i.e. Ban Nong Plub (Intajit Bamrung) School. The qualitative data were analyzed by using content analysis. The descriptive statistics used for quantitative data analysis were mean and standard deviation. The results of the research found that 1) The transferring Likay performing art consists of the knowledge providers and knowledge recipients; content; and method. 2) Guidelines for applying Likay as learning media for students establishing Thai Culture Conservation Club. Operations 2.1) Hold a meeting of teachers of social studies subject groups; define learning units to create Likay purposes; 2.2) Implement plans to organize learning activities; 2.3) Teachers, students, and audience members evaluated the Likay performance. 2.4) Disseminate Likay performance in various occasions. Application of Likay as learning media for student learning included 6 topics that were integrating to subject areas as followed: the integration to in subject areas of Thai; Social Studies, Religion, Culture; and Art. 3) Applying the best practice of Likay as learning media for students of Ban Nong Plub (Intajit Bamrung) School was at a high level.

Keywords: Best Practice, Applying Likay, Children's Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม โดยเฉพาะวัยเด็กควรได้รับการบ่มเพาะด้านความคิด การใช้ชีวิต สติปัญญาและการพัฒนาทางร่างกาย ให้เป็นคนดีและคนเก่ง มีความพร้อมในการเข้าร่วมสังคมทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่ออนาคตจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (พระปลัดสุรเชษฐ์ สุรเชษฐ, 2561)

ลิเกเป็นสื่อพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีความนิยมตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2423 เสน่ห์ของลิเก คือ การสร้างอารมณ์ ความรู้สึกร่วมแก่ผู้ชมได้หลากหลายอารมณ์ คำร้องที่เข้าใจง่าย สอดแทรกความคิด ค่านิยม ศีลธรรม ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2560) การแสดงลิเกได้ถูกถ่ายทอดและมีอายุการทำงานรับใช้สังคมไทยมากกว่า 143 ปี นับเป็นการแสดงชนิดเดียวในโลกที่ได้พัฒนาจากต้นแบบเดิม ศิลปะการแสดงลิเกถูกพัฒนาให้เข้ากับสังคมได้ทุกยุคทุกสมัยจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ลิเกสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาได้ ซึ่งต้องอาศัยบุคคลผู้มีความรู้ทักษะและความเชี่ยวชาญด้านการแสดงลิเกและด้านวิชาการมาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดการนำลิเกมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กอย่างเหมาะสม ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษาและปราชญ์ด้านลิเกที่จะต้องช่วยกันบูรณาการ นำลิเกมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เป็นโรงเรียนที่มีความโดดเด่นด้านลิเกเพื่อการศึกษา ปี พ.ศ. 2556 ได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมระดับประเทศ และปี พ.ศ. 2558 ได้แสดงลิเกเพื่อการศึกษาในงานการประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 สร้างความภาคภูมิใจให้กับคณะครูและนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง (โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง, 2563) การนำลิเกมาบูรณาการกับศึกษาของโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง นอกจากเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอันทรงคุณค่าแล้ว ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้งที่มีการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพของนักเรียนและการเรียนการสอนที่ดีขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาสามารถนำลิเกเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้

ดังนั้น จากความสำเร็จที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ของโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก กรณีศึกษาโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่น ๆ ในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกสำหรับเด็ก โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ ไปใช้ในโรงเรียนเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

1.1 การศึกษาการถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกสำหรับเด็ก โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และแนวทางการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสังกัดโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จำนวน 14 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ได้แก่ หัวหน้าชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 1 คน ครูนาฏศิลป์ 1 คน ครูผู้สอน 1 คน และนักเรียน 11 คน

1.2 การนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ ไปใช้ในโรงเรียนเป้าหมาย ดำเนินการจัดแสดงลิเกเรื่องพญานาคินทร์ และใช้แบบสอบถามความพึงพอใจการนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก กลุ่มเป้าหมายสังกัดโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) จำนวน 27 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครูผู้สอน 2 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้สำหรับผู้ให้ข้อมูลสังกัดโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง ได้แก่ หัวหน้าชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูนาฏศิลป์ ครูผู้สอน และนักเรียน โดยสร้างตามกรอบแนวคิดการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก กรณีศึกษาโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การจัดทำแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัย

กำหนดประเด็นขอบเขตของการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงของเนื้อหา

2.2 แบบสอบถามใช้สำหรับกลุ่มเป้าหมายสังกัดโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ได้แก่ ครูผู้สอน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจการนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก จัดแสดงลิเกเรื่องพญานาคินทร์ให้แก่โรงเรียนเป้าหมายและทำการประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงของเนื้อหา แบบสอบถามมี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานะ เพศ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด เพื่อสอบถามด้านเนื้อหา ด้านคุณภาพสื่อ และด้านกิจกรรมการเรียนรู้

3. ขั้นตอนการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สัมภาษณ์หัวหน้าชุมชนมอญรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูนาฏศิลป์ ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามที่สร้างขึ้น

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจการนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เก็บข้อมูลกับครูผู้สอนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ครูนาฏศิลป์โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง และครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ดำเนินการประชุมเพื่อร่วมกันกำหนดหน่วยการเรียนรู้ในการจัดแสดงลิเก มติที่ประชุมกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ส 1.1 ป.6/9 เรื่อง ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ จึงจัดแสดงลิเกเรื่องพญานาคินทร์

3.3.2 ชุมชนมอญรักษ์วัฒนธรรมไทยโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จัดการแสดงลิเกเรื่องพญานาคินทร์ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ได้ชม

3.3.3 แจกแบบสอบถามให้กับครูผู้สอน จำนวน 2 ชุด และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ที่เข้าร่วมชมลิเกเรื่องพญานาคินทร์ จำนวน 25 ชุด เพื่อทำการประเมินผลการนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ ไปใช้ในโรงเรียนเป้าหมาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย อ้างอิงคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลและนำเสนอโดยการพรรณนา

4.2 การใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและนำเสนอโดยการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกสำหรับเด็กโรงเรียนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

1.1 ด้านผู้ถ่ายทอด พบว่า ผู้ถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกของชุมชนมอญรักษ์ วัฒนธรรมไทยเป็นครูนาฏศิลป์คุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีใจรักและเห็นคุณค่าของศิลปะการแสดงลิเก 2) มีทักษะการแสดงลิเกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ 3) สามารถบูรณาการศิลปะการแสดงลิเกกับกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 4) มีเทคนิคและหลักจิตวิทยาการสอน และ 5) มีความเป็นกัลยาณมิตร มีจิตเมตตา และเสียสละ ภูมิปัญญาด้านการแสดงลิเกให้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสรียนรู้อย่างหลากหลายและเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับปราชญ์ชุมชน ด้านผู้รับการถ่ายทอดมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีใจรักและใฝ่รู้อยากเรียนลิเก 2) มีความอดทน และ 3) กล้าแสดงออก สำหรับทักษะการร้องการรำสามารถฝึกฝนได้ หากผู้เรียนมีพื้นฐานอยู่บ้าง ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วและสามารถพัฒนาศักยภาพได้มาก

1.2 ด้านเนื้อหาที่ถ่ายทอด พบว่า ชุมชนมอญรักษ์วัฒนธรรมไทยมีการถ่ายทอดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแสดงลิเก ได้แก่ 1) ด้านประวัติความเป็นมาของลิเก ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของลิเก เพื่อรู้คุณค่าและเข้าใจความเป็นมาของลิเก 2) ด้านการแสดงลิเก ครูจะฝึกทักษะขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วย ทักษะการพูด ฟัง อ่าน เขียน การร้องการรำ กระบวนการกลุ่ม และการแสดงลิเก 3) ด้านความเชื่อพิธีกรรม ครูปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับพ่อแก่ หรือพระฤๅษีนารอด ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในแวดวงศิลปะการแสดง และการเคารพบูชาครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา 4) ด้านการแต่งกาย เป็นการแต่งกายยุคลิเกเพชร มีการประยุกต์เครื่องแต่งกายให้มีความร่วมสมัย เพิ่มสีสันลวดลายให้สวยงาม ประดับเพชรและคริสตัล 5) ด้านการร้องและการรำ การขับร้องใช้เพลงราชินีเกลิงเป็นหลัก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงลิเก การรำเป็นท่ารำมาตรฐานของนาฏศิลป์ การรำที่ใช้ประกอบการแสดงลิเกคือ การรำเข้า รำออก และรำใช้บท 6) ด้านภาษา ส่วนใหญ่เป็นคำราชาศัพท์ การพูดต้องชัดถ้อยชัดคำ พูดตรง มาตราตัวสะกด ตัวควบกล้ำ ร ล ต้องชัดเจน การใช้ภาษาในบทร้องเน้นการสื่อสารความหมาย

และใจความสำคัญของสารที่ต้องการสื่ออย่างตรงไปตรงมา และ 7) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงลิเก คือ ระนาดเอก ตะโพนไทย และฉิ่ง

1.3 ด้านวิธีการถ่ายทอด พบว่า การถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกของชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างกลุ่ม ขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่ครูให้ผู้เรียนเข้ากลุ่ม การสร้างกลุ่มเน้นการตั้งกลุ่ม 3 - 4 คน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน การจัดกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้ปรับตัว เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สร้างสรรค์ผลงานและชื่นชมความสำเร็จร่วมกัน การสร้างกลุ่มปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) เลือกกรรมการบริหารงาน ได้แก่ ประธาน รองประธาน สมาชิก 2) เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับลิเกและลิเกเพื่อการศึกษา ประเพณีการแสดงลิเก ความแตกต่างของลิเกพื้นบ้านกับลิเกเพื่อการศึกษา 3) เรียนรู้การจัดการแสดงลิเก ระยะเวลาการแสดง สถานที่แสดง ลำดับการออกแสดง การจัดเก็บดูแลรักษาเสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ 4) เรียนรู้ความสำคัญและการประเมินตนเอง การประเมินผลตามสภาพจริงโดยการสังเกตสัมภาษณ์ สอบถาม ซึ่งผู้ประเมินคือตัวผู้เรียน เพื่อน ครู ผู้ชม เจ้าภาพ และผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 5) เรียนรู้องค์ความรู้ที่บูรณาการในบทลิเก เห็นความสำคัญของความรู้ที่จะต้องถ่ายทอดแก่ผู้ชม

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกให้จำ ขั้นตอนนี้มีจุดประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาการเรียนรู้ ครูเตรียมแบบฝึกเพื่อการจำให้ฝังใจ สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้และความเข้าใจที่ลุ่มลึก ให้ผู้เรียนฝึกซ้ำ ๆ แล้วสอนให้คิดวิเคราะห์เนื้อหาจนเกิดเป็นความเข้าใจที่ลุ่มลึก สามารถจำเนื้อหาที่จะเรียนอย่างลึกซึ้ง ขั้นฝึกให้จำนี้เป็นการฝึกให้จดจำองค์ความรู้อย่างลุ่มลึกและคงทนในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) การแสดงลิเกเพื่อการศึกษาและการสวบบทบาท 2) การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้และจดจำอย่างคงทน และ 3) องค์ความรู้ในเรื่องที่แสดง คือ เนื้อหาสาระที่บูรณาการเรื่องราวในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นนำไปใช้ด้วยการปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ครูกับผู้เรียนต้องร่วมมือกัน หลังจากให้ผู้เรียนตระหนัก รับรู้ วิเคราะห์เนื้อหาจนมีความจำแล้ว ครูจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างบทลิเกและสามารถแสดงลิเกได้ ดังนั้น ขั้นนำไปใช้ด้วยการปฏิบัตินี้ จึงเป็นการฝึกซ้อมและพัฒนาให้ได้ชิ้นงานการแสดงที่มีคุณค่า ผู้เรียนต้องฝึกฝนในเรื่องต่อไปนี้ 1) ฝึกบทบาทการแสดงลิเก 2) ฝึกคิดและปรับแต่งชิ้นงาน และ 3) ฝึกพัฒนาตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นนำเสนอเผยแพร่ ผู้เรียนนำเสนอโดยการเล่นลิเกในชุมชนก่อน จากนั้นจึงแสดงระดับโรงเรียนและชุมชนต่อไป ซึ่งการนำเสนอผลงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของผู้เรียน เพราะจะได้ชื่นชมความสำเร็จที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ การที่ผู้เรียนได้นำเสนอเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พบกับประสบการณ์แห่งความสำเร็จที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการสร้างพลังภายในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจ เชื่อมมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนั้น ขั้นนำเสนอ

เผยแพร่นี้ จึงเป็นการแสดงลิเกต่อสาธารณะ เป็นการนำบทลิเกที่สร้างสรรค์แล้วมานำเสนอ ผู้เรียนได้แบ่งปันสิ่งเหล่านี้ คือ 1) แสดงความสามารถในการแสดงลิเก 2) ความรู้และจิตสำนึก 3) ความสุขและความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมินผล ครูและผู้เรียนประเมินผลจากการนำเสนอ ทุกครั้งที่มีการแสดง ประเมินด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม มีวิธีการประเมินโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประเมินภาคปฏิบัติ โดยการประเมินจากตนเอง ครู เพื่อน และผู้ชม อภิปรายสรุปสิ่งที่ได้จากการแสดง จนเกิดเป็นมโนทัศน์ที่สามารถถ่ายทอดไปใช้ในสังคม ขั้น ประเมินผลนี้มุ่งประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อความยั่งยืนของการเรียนรู้ มีการประเมิน ดังนี้ 1) ประเมินตนเอง เป็นการประเมินพฤติกรรมและการแสดงของตนเอง 2) ประเมินเพื่อน เป็นการ ประเมินพฤติกรรมและการแสดงของเพื่อน 3) ประเมินองค์กร เป็นการประเมินภาพรวมทั้งคณะ จนถึงระดับโรงเรียนว่าการแสดงครั้งนี้มีผลต่อคณะลิเกและโรงเรียนอย่างไร 4) ประเมินเรื่องที่ แสดง เป็นการประเมินเกี่ยวกับเนื้อหา ความเหมาะสม ความสอดคล้องกับงาน 5) ประเมิน ประสพการณ์ที่ผู้เรียนได้รับ และ 6) สรุปภาพรวม ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ปัญหาเพื่อการ แสดงครั้งต่อไป

2. ผลการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี กระบวนการ ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยจัดตั้งชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโรงเรียน นเรศวรห้วยผึ้ง เป็นการบูรณาการเชิงประจักษ์ผ่านการเรียนการสอนในรูปแบบของชุมนุม ผู้เรียน เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เอกลักษณะของโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง คือลิเกเพื่อ การศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้งเล็งเห็นความสำคัญของลิเกเพื่อการศึกษาและ สนับสนุนการจัดตั้งชุมนุม อีกทั้งโรงเรียนมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปะการแสดงลิเกจึง ส่งผลให้ชุมนุมสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนนเรศวรห้วย ผึ้งเป็นหัวหน้าชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และมีครูนาฏศิลป์โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้งเป็น ผู้จัดการเรียนการสอนชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูผู้ถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกถือว่าเป็น บุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง จำเป็นต้องมีประสบการณ์และทักษะการแสดงลิเก มีความรู้แตกฉาน ด้านการใช้ภาษา การแต่งราชนิกลิง การเขียนบทลิเก บทร้อยแก้ว ร้อยกรอง และสามารถบูรณา การเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้หลายวิชาเข้าด้วยกันทั้งกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ ผูกเป็นเรื่องลิเกให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2.2 ชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง มีการดำเนินงาน PDCA ดังนี้

2.2.1 การวางแผนดำเนินงาน (P: Plan)

ประชุมครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และวิเคราะห์หัวข้อที่สอดคล้องมาบูรณาการทำการหาหน่วยการเรียนรู้เพื่อจัดทำลิเกเพื่อการศึกษา จากนั้นครูนาฏศิลป์โรงเรียนเรศวรห้วยผึ้ง ซึ่งเป็นครูผู้สอนชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเสนอต่อหัวหน้าชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

2.2.2 การดำเนินการตามแผน (D: Do)

ดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยครูผู้สอนชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ดำเนินการจัดกิจกรรมจัดการเรียนการสอนลิเกเพื่อการศึกษา โดยสอนในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูและผู้เรียนร่วมกันแต่งเรื่องลิเกให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เมื่อครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันแต่งบทลิเกเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการส่งบทลิเกให้ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอนในชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนฝึกปฏิบัติการแสดงลิเกตามความสามารถและความต้องการของแต่ละบุคคล เริ่มต้นด้วยการฝึกอ่านบท การท่องบท การฝึกขับร้อง การรำท่ารำต่าง ๆ ตั้งแต่ท่ารำพื้นฐานไปจนถึงท่ารำในลีลาและอารมณ์ต่าง ๆ ตามท้องเรื่อง ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนคล่อง ร้องรำตามบทการแสดงลิเก

2.2.3 การประเมินผล (C: Check)

ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินศักยภาพของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการแสดงลิเก ได้แก่ การอ่านบท การท่องบท การขับร้อง การรำท่ารำต่าง ๆ ร้องรำตามบทการแสดงลิเก โดยเล่นให้เพื่อน ๆ และครูดู เพื่อร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ ผู้ชม การแสดงลิเกร่วมให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง พัฒนาการแสดงลิเกเพื่อการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2.2.4 นำเสนอผล (A: Act)

ดำเนินการเผยแพร่การแสดงลิเกเพื่อการศึกษา ส่งเสริมการแสดงลิเกเพื่อการศึกษาในโอกาสต่าง ๆ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ออกแสดงตามงานต่าง ๆ โดยเริ่มในงานประชุมผู้ปกครอง งานโรงเรียน แสดงต้อนรับคณะศึกษาดูงาน การแสดงสู่ชุมชน เช่น แสดงในงานบวช งานสงกรานต์ แสดงให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่ขอรับการสนับสนุนชุดการแสดงจากโรงเรียน เช่น แสดงในพิธีเปิดงานของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แสดงในงานแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับเขต เป็นต้น จนผู้เรียนสามารถออกงานแสดงได้อย่างมั่นใจและเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม ชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยมีบทลิเกเพื่อการศึกษาจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องพญานาคินทร์ 2) เรื่องรักษสภรณ์ 3) เรื่องช้างน้อยคอยรัก 4) เรื่องจันทโครพ 5) เรื่องบุพเพสันนิวาส

และ 6) เรื่องนิวนอร์มอล บุรณาการเนื้อหาไปสู่การสอนภาษาไทยได้ครบทั้ง 5 สาระ คือ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม บุรณาการเนื้อหาไปสู่การสอนสังคมได้ 4 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ และบุรณาการเนื้อหาไปสู่การสอนศิลปะได้ครบทั้ง 3 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี สาระที่ 3 นาฏศิลป์

3. ผลการนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ ไปใช้ในโรงเรียนเป้าหมาย พบว่า การนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไปใช้ในโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านเนื้อหา ดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจการนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไปใช้ในโรงเรียนบ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) (n=27)

ประเด็นการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา	4.46	0.64	มาก
2. ด้านคุณภาพสื่อ	4.54	0.57	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.47	0.63	มาก
รวม	4.49	0.61	มาก

อภิปรายผล

1. การถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกสำหรับเด็ก โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

1.1 ด้านผู้ถ่ายทอด คุณสมบัติผู้ถ่ายทอด 1) มีใจรักและเห็นคุณค่าของศิลปะการแสดงลิเก 2) มีทักษะการแสดงลิเกสามารถถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนได้ 3) บุรณาการศิลปะการแสดงลิเกกับกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ 4) มีเทคนิคและหลักจิตวิทยาการสอน และ 5) มีความเป็นกัลยาณมิตร เนื่องจากการถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกเป็นการสอนเชิงปฏิบัติ การฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะการปฏิบัตินั้น ครูต้องมีใจรัก มีจิตเมตตา มีหลักการสอนที่พัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กนกรัตน์ มุขเตียรย์ ได้ศึกษาคุณค่า การดำรงอยู่ เพื่อการอนุรักษ์ และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็ก พบว่า ครูผู้สอนมีใจรักในการแสดงหุ่นละครเล็ก มีความเมตตาต่อศิษย์พร้อมถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลัง (กนกรัตน์ มุขเตียรย์, 2564) คุณสมบัติผู้รับการถ่ายทอด 1) มีใจรักและใฝ่รู้อยากเรียนลิเก 2)

มีความอดทน และ 3) กล้าแสดงออก เนื่องจากกิจกรรมชุมนุมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียนเพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียน ดังนั้น ผู้เรียนจึงมีอิสระในการเลือกเรียนรู้ สอดคล้องกับ กิตติพิสิธ ญาณกิตติคุณกุล ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาโขนสู่ศิลปกรรมร่วมสมัย พบว่า ผู้เรียนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้จากความรักและชื่นชอบในโขน ต้องมีวินัยและมีความอดทน (กิตติพิสิธ ญาณกิตติคุณกุล, 2563)

1.2 ด้านเนื้อหาที่ถ่ายทอด การถ่ายทอดเนื้อหาการแสดงลิเก 7 ด้าน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของลิเก การแสดงลิเก ความเชื่อพิธีกรรม การแต่งกาย การร้องการรำ การใช้ภาษา และเครื่องดนตรี จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดเนื้อหาการแสดงลิเกของชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยมีความครบถ้วนและครอบคลุมทุกมิติ สอดคล้องกับเขมิกา จันทรสุขสวัสดิ์ ได้ศึกษาการสืบทอดอัตลักษณ์ลิเกไทยสู่เด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชนภาคกลาง พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องลิเกไทยมีเนื้อหาการถ่ายทอด 4 ด้าน ได้แก่ ประวัติของลิเก กระบวนการฝึกลิเก เวทีแสดงลิเก และกระบวนการแสดงลิเก (เขมิกา จันทรสุขสวัสดิ์, 2554)

1.3 ด้านวิธีการถ่ายทอด ประกอบด้วย 1) ขั้นสร้างกลุ่ม คือการอยู่ร่วมกัน รับฟังความคิดเห็น การสร้างข้อตกลง สร้างกัลยาณมิตร 2) ขั้นฝังให้จำ คือการจำเนื้อหา การฝึกซ้ำ ๆ เข้าใจกลุ่มเล็ก การคิดวิเคราะห์ 3) ขั้นนำไปใช้ด้วยการปฏิบัติ คือการสังเคราะห์เนื้อหาเป็นบทลิเก ทดลองแสดงลิเก 4) ขั้นนำเสนอเผยแพร่ คือการแสดงลิเก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชื่นชม เห็นคุณค่า ปรับแต่ง พัฒนา และ 5) ขั้นประเมินผล คือการสังเกต การสัมภาษณ์ จากครู นักเรียน และผู้ชม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า วิธีการถ่ายทอดการแสดงลิเกของชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเป็นกระบวนการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ซึ่งมีกระบวนการถ่ายทอดที่ชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน ไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับภุรี วงศ์วิเชียร และประวีณา เอี่ยมยี่สุน ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในหลักสูตรปริญาตรีด้านศิลปวัฒนธรรมของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในการจัดการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น 2) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การสร้างการมีส่วนร่วม 4) การนำเสนอผลงานและอภิปรายผลร่วมกัน 5) การใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และ 6) ประเมินผลโดยผู้สอน (ภุรี วงศ์วิเชียร และประวีณา เอี่ยมยี่สุน, 2564)

2. การประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในกลุ่มสาระภาษาไทย, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ศิลปะ โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กระบวนการ ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดตั้งชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้ง 2) ชุมนุมนักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้งมีการดำเนินงาน PDCA ดังนี้ 2.1) การวางแผนดำเนินงานโดยประชุมครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดหน่วย การเรียนรู้เพื่อจัดทำลิเกเพื่อการศึกษา และครูผู้สอนชุมนุมฯ จัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

2.2) ดำเนินการตามแผนโดยครูผู้สอนชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยจัดกิจกรรมจัดการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการศึกษาตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทำการสอนในช่วงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 2.3) การประเมินผลโดยครู นักเรียน และผู้ชม ร่วมกันประเมินการแสดงศิลปะเพื่อร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง 2.4) นำเสนอผลดำเนินการเผยแพร่การแสดงศิลปะเพื่อการศึกษาโดยการส่งเสริมการแสดงศิลปะเพื่อการศึกษาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า โรงเรียนนเรศวรห้วยผึ้งมีแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม มีส่วนช่วยอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดงศิลปะและเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทั้งด้านวิชาการ วิชางาน และวิชาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการจัดการความรู้เรื่องนาฏลีลาโรงเรียนวัดโพธิ์เก้าต้น พบว่า นาฏลีลาโรงเรียนวัดโพธิ์เก้าต้นได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนและจัดทำในรูปแบบการเข้าเรียนของชมรมโขนสดและลิเก ดังนี้ 1) ศึกษาประวัติของโขนสดและลิเก 2) แบ่งกลุ่มผู้เรียนฝึกปฏิบัติการแสดงโขนสดและลิเก 3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากนักเรียนรุ่นพี่จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี และฝึกให้นักเรียนออกแสดงตามงานต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

ชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยประยุกต์ใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก จำนวน 6 เรื่อง บูรณาการเนื้อหากลุ่มสาระภาษาไทยได้ครบทั้ง 5 สาระ ทั้งนี้เพราะศิลปะเป็นการแสดงที่เกิดจากภูมิปัญญาทางภาษาเป็นการบูรณาการแบบทักษะสัมพันธ์ที่เน้นการส่งเสริมทักษะการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรมไปพร้อมกัน สอดคล้องกับชลธิชา หอมฟุ้ง ได้ศึกษาการพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน พบว่า การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ได้ทั้งหมด 58 แนวการจัดการเรียนรู้บูรณาการเนื้อหาไปสู่การสอนภาษาไทยได้ 5 สาระ (ชลธิชา หอมฟุ้ง, 2560) บูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้ 4 สาระ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องจัดทุกหน่วยการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถเลือกจัดเป็นบางเรื่องตามความสนใจ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สอดคล้องกับพระวิรัชศักดิ์ จันทวิโส และคณะ ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา อธิบายว่าการจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการ ผู้สอนต้องคำนึงการเลือกหัวเรื่องจากประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการเรียน และการนำจุดประสงค์ของรายวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาสร้างเป็นหัวข้อเรื่องและนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (พระวิรัชศักดิ์ จันทวิโส และคณะ, 2560) และบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระศิลปะได้ครบทั้ง 3 สาระ ทั้งนี้เพราะการแสดงลิเกมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ จนไม่สามารถขาดสิ่งใดสิ่ง

หนึ่งไปได้ ซึ่งแสดงให้เห็นสุนทรียภาพทั้งดงามเป็นเอกลักษณ์ของลิเกไทย สอดคล้องกับวรารัตน์ ชื่นจิตร ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการแสดงลิเกในสถาบันอุดมศึกษาเพื่ออนุรักษ์และสืบทอด ภูมิปัญญาไทยในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ภูมิปัญญาการแสดงลิเกที่ปรากฏใน สถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ ภูมิปัญญาด้านคีตศิลป์ และภูมิปัญญาด้าน วรรณศิลป์ (วรารัตน์ ชื่นจิตร, 2564)

3. การนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไปใช้ในโรงเรียน บ้านหนองพลับ (อินทจิตบำรุง) ความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการประยุกต์ใช้ ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กช่วยสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กิ่งกมล ปิยมาดากุล ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่องสร้างสรรค์ นาฏยลีลาอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องสร้างสรรค์นาฏยลีลา อาเซียน ทำให้นักเรียนมีความรู้และมีทักษะในการสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี (กิ่งกมล ปิยมาดากุล, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกสำหรับเด็กโรงเรียนนเรศวร ห้วยผึ้ง มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1.1) ด้านผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด 1.2) ด้านเนื้อหา ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของลิเก การแสดงลิเก ความเชื่อพิธีกรรม การแต่งกาย การร้องการรำ การใช้ ภาษา และเครื่องดนตรี 1.3) ด้านวิธีการถ่ายทอด ได้แก่ ขึ้นสร้างกลุ่ม ขึ้นฝั่งให้จำ ขึ้นนำไปใช้ด้วย การปฏิบัติ ขึ้นนำเสนอเผยแพร่ และขึ้นประเมินผล 2) แนวทางประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้ สำหรับเด็ก โดยจัดตั้งชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเป็นการบูรณาการเชิงประจักษ์ผ่านการเรียน การสอนในรูปแบบของชุมชน ดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA มีการประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อ การเรียนรู้สำหรับเด็ก จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ พญานาคินทร์ รักษ์สहरณ์ ช่างน้อยคอยรัก จันทโค รพ บุพเพสันนิวาส และนิว นอร์มอล บูรณาการเนื้อหาไปสู่การสอนภาษาไทย สังคม และศิลปะ 3) การนำแนวปฏิบัติที่ดีในการประยุกต์ใช้ลิเกเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไปใช้ในโรงเรียนบ้าน หนองพลับ (อินทจิตบำรุง) อยู่ในระดับมาก ซึ่งโรงเรียนที่สนใจสามารถนำลิเกเพื่อการศึกษาไปใช้ ประกอบการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ ดังนั้น ควรนำผลวิจัยถ่ายทอดสู่โรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้เกิด การประยุกต์ใช้ลิเกเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน สถาบันการศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงลิเกเพื่อการศึกษาในงานประเพณีหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนและในหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสนับสนุนให้มีการ

จัดทำศูนย์การเรียนรู้ศิลปะการแสดงลิเก เพื่อเป็นคลังแห่งภูมิปัญญาและเป็นแหล่งถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกแก่ผู้ที่สนใจต่อไป ข้อเสนอแนะ 1) ควรศึกษาการบูรณาการเชิงสร้างสรรค์การประยุกต์ใช้ลิเกสู่การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และ 2) ควรศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการสืบทอดอัตลักษณ์การแสดงลิเกสำหรับเยาวชน เพื่อประโยชน์สำหรับพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ มุขเตียรย์. (2564). การศึกษาคุณค่า การดำรงอยู่ เพื่อการอนุรักษ์ และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็ก. วารสารสังคมศาสตร์, 10(1), 12-21.
- กิ่งกมล ปิยมาตากุล. (2557). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กิตติพิสิธ ญาณกิตติคุณกุล. (2563). กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาโขนสู่ศิลปกรรมร่วมสมัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เขมิกา จันทรสุขสวัสดิ์. (2554). การสืบทอดอัตลักษณ์ลิเกไทยสู่เด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชนภาคกลาง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2560). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 332-346.
- พระปลัดสุรเชษฐ์ สุรเชษฐ. (2561). การศึกษากับการพัฒนาความเป็นมนุษย์. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 1(2), 81-92.
- พระวีรศักดิ์ จันทวโสี และคณะ. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา. วารสารมหาจุฬา คชสาร, 8(2), 85-92.
- กฤษี วงศ์เวียร และประวีณา เอี่ยมยี่สุน. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในหลักสูตรปริญญาตรีด้านศิลปวัฒนธรรมของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 6(3), 599-615.
- โรงเรียนเรศวรห้วยผึ้ง. (2563). คู่มือการปฏิบัติงานวิชาการ โรงเรียนเรศวรห้วยผึ้ง ประจำปีการศึกษา 2563. ประจวบคีรีขันธ์: โรงเรียนเรศวรห้วยผึ้ง.

วรรัตน์ ชื่นจิตร. (2564). แนวทางการส่งเสริมการแสดงลิเกในสถาบันอุดมศึกษาเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทยในเขตภาคเหนือตอนล่าง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). คู่มือเรียนรู้งานตลาดนัดการจัดการความรู้ระดับชาติ ครั้งที่ 2: การจัด การความรู้สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2560). งานศพ ยุคแรกอุษาคเนย์. กรุงเทพมหานคร: นาดาแสด.